

juist beginsel om met zoo weinig mogelijke middelen iets te scheppen. Maar dan moeten die middelen dan ook uiterst krachtig en expressief zijn; die van Chabot zijn het, naar mijn meening, echter niet en het geheel blijft voor mij een bedenksel, waaraan de ontroering vreemd is gebleven.

Er is ook bouwbeeldhouwwerk van Zijl en ook van Willem Brouwer, die telkens weer verrast door mooie vondsten op dit gebied; welke wonderlijk-vlammende kleuren weet hij in zijn oven te doen ontstaan! En dan is er klein werk, dat knap is van Ch. Vos, IJsendraat, van de Winkel, Mari Andriessen, Mej. Kostert hoe Schwartzberg en nog anderen. Helaas ontbreken J. Rådecker, van den Eynde en Hildo Krop. Wel is er A. Rådecker met een relief-buste van een „Slaaf” en een archaisch plompe vrouwenfiguur, een beetje gewild en niet erg overtuigend.

J. SLAGTER.

MORITZ MINKOWSKI IN DE AMSTERDAMSCH E ATELIER S VOOR BINNENHUISKUNST.

Na Petrograd, Londen, Parijs, den Haag, exposeert Minkowski nu in Amsterdam. — Een Joodsche schilder uit Polen. Hij is in 1881 te Warschau geboren, werd ten gevolge van ziekte op driejarigen leeftijd doofstom, bezocht een doofstommeninstituut, kende reeds jong z'n roeping, werkte vier jaar te Krakau aan de Academie voor Beeldende kunsten en woont thans te Parijs.

Maar al dat is bijomstandigheid. Eens en voorgoed heeft Minkowski het merkwaardige Joodsche leven van zijn geboorteland gezien, het behouden en het medegevoerd, waar hij ook ging. En dat leven is nu dat van z'n fantasie geworden. Naar dit leven keert hij steeds weer en van daar brengt hij de belangwekkende doeken mede, die nu voor ons staan. Het is in waarheid een wereld en het zijn geen apartheden, die Minkowski beeldt.

Heel dit werk is een groote eenheid, en het kleur-timbre, dat al die doeken eigen is, materialiseert die eenheid des geestes. Het is het timbre van tusschen grijs en vleeschkleur, waarin hij de ghetto-tafereelen, die hij schildert, hult, het grijs van het hopeloos bestaan, dat in het naakte vleesch getrokken is. — Minkowski's kunst is ghettokunst, die overeenkomt met de letterkunde der Oostersch-Joodsche wereld. Zij is onder-individueel, en teekent de mensch als massawezzen, of bovenindividueel en schildert hem als type, als vertegenwoordiger van een bepaalde schoonheid. Individueel met heel het vive, boeiende, geconcentreerde, dat het individu kenmerkt, is Minkowski's kunst niet. Maar daar tegenover heeft ze de verheid, de wijdheid van het algemeene. Soms is het een treuren in kleur, dan weer een mijmeren in kleur.

M. C. ESSCHER.

HET EERSTE MENSCHENPAAR (VERKLEINDE HOUTSNEDE).

L. ZIJL.

WASCHMEISJE (BRONS).

J. MENDES DA COSTA. VORMEND DENKEN.

MORITZ MINKOWSKI.

LANDVERHUIZERS.

Minkowski is een meester in het groepeeren van zijn menschenkudden, waardoor hij het stille pathos van het lijden, het in ballingschap-zijn van z'n volk ontroerend op doek brengt. — Eén van z'n schilderstukken beeldt een uitdeeling van liefdadigheidseten; een lange rij van allerarmsten. — Het eindeloos sombere van hun plaats, hun stand, hun wachten. — De ziel van het tevergeefsche. Er zijn er, die zich tot anderen keeren, en slechts vulgaire wachtrij-dieren zijn, terwijl sommigen zich afwenden, in hun leed geïsoleerd.

De meeste schilderijen zijn groepen, groepen van landverhuizers, hurkende, liggende, zittende, met ieder op het vale gezicht de nuance van z'n eventjes apart en toch weer in de algemeene stemming versmeltend leed. Vooral zijn het vrouwen en kleine meisjes, wier geslagenheid zooveel stomme, verborgen charme ontbloot, die Minkowski bestudeerde. En fijne psychologische kennis der Joodsche physionomie verinnigt dan de strakheid van den sterk gestyleerden opzet.

In de weeke magerte van de handen, en de broosheid van de beentjes, jammert het ghetto, dat de schrijver zag. En in de oogen, soms verstild bruin, dan wazig blauw, de oogen, die als een zee een ontredderd land, het gezicht, heel het lichaam, heel het doek schijnen te willen veroveren. En ook in dat ghettohaar, dat wild kroezend kan zijn, en glanzend Semietisch zwart, tot het bij sommige individutjes verkommerd is tot dun, schraal, idiotig-gedegeneerd armenhaar, dat als een natuurlijk dwanghelmpje het hoofd bedekt. Er is een doekje, waar als apen al die volksmeisjes naast elkaar gedoken zitten, ieder met het aparte trekje van moeheid en wijsheid en kinderlijkheid. En dat iets eeuwig Joodsch hier getroffen is, bewijst me, dat ik onwillekeurig aan den grootsten schilder van Joodsche typen denken moest, aan Rembrandt: diens jonge, Joodsche vrouw heeft ook die oogen, welke de toon aangeven van heel het werk van Minkowski, oogen, waaruit vermorste overvloed spreekt, oogen van een met armoede geslagen rijke. — Minkowski heeft het Joodsche vrouwen-type geïdealiseerd en ook gekatholiseerd. Er zijn doeken, die ons tegelijkertijd Joodsch en Katholiek aandoen, Katholiek in de Middeleeuwsche beteekenis: styleering van het algemeene en Katholiek, toen deze kunst nog Zuidelijk en Oostersch omschemerd was. 't Lijkt een Joodsche madonna, die rijke vrouw, ter synagoge, welke Minkowski schiep; lange amandelvormige oogen, gaaf ovaal gezicht, met vleeschweelde in de matte wangen en verspitsing naar de kin; en met Oostersche handen, week en teer. En deze Jodin — is het Judith, is het Maria — stak hij in de weelderige kleeren der rijke vrouwen uit Polen en liet haar roerloos in de oude synagoge staan. Haar denken is niet gericht; uit haar trekken spreekt geen verlangen maar een hevig en onbestemd heimwee. Merkwaardig contrast! De groote volksdoeken van Joodsche armoede en die fijne,